

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

מתווה מנהל תחום הדעת - גאוגרפיה אדם וסביבה

מרכיב ההערכה הבית ספרית - 40% בבחינת הבגרות.

בתי ספר המלמדים "גאוגרפיה אדם וסביבה" כמקצוע הגבר בוחרים אחד מבין שלושה תחומי התמחות במסגרת ההערכה הבית ספרית: כדור הארץ והסביבה | הפיתוח והתכנון המרחבי | האדם במרחב החברתי-תרבותי.

כל תחום התמחות מיועד למסגרת הוראה-למידה בהיקף של 180 שעות, ומאפשר ללומדים להרחיב, לבסס ולהעמיק את הידע בנושא הנבחר, וכן את השפה והמיומנויות הגאוגרפיות. נושאי תחומי ההתמחות מזמנים ללומדים מפגש עם תחומים שהם בחזית הלימוד הגאוגרפי והמחקר היישומי.

לימוד אחד משלושת תחומי ההתמחות מהווה 40% מתוכנית הלימודים לבגרות בגאוגרפיה ופיתוח הסביבה

סמלי שאלונים בהערכה בית ספרית:

057283 – הערכה בית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג **תלקיט**. (נספח 1)

057288 – הערכה בית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג **מטלת ביצוע** (נספח 2) או **עבודת חקר** - גאוטופ (נספח 3) המלווים בשימוש במערכות מידע גאוגרפי ArcGis

בהמשך המסמך הנחיות ומחווניים לכל אחד מסוגי הערכות החלופיות המוצעות. יש להקפיד לבנות את תכנית העבודה השנתית ומתן הציון בהערכה הבית ספרית על פי המוצע.

עבודה פורייה

אלי דורי

מנהל תחום הדעת

גאוגרפיה אדם וסביבה

מולדת חברה ואזרחות

הערכה חלופית מסוג תלקיט

בתחום הדעת גאוגרפיה - אדם וסביבה

סמל שאלון 057283

התלקיט הינו אוסף מכוון של חלק מעבודות הלומדים שנבחרו במהלך ההוראה. התלקיט משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים במקצוע. התלקיט משמש כמכשיר להערכה מתמשכת של תהליך הלמידה ותוצאותיה, ומעיד על תהליך הבניית הידע של הלומדים במהלך למידתם. רצוי שהתלקיט יכיל משימות המביאות לידי ביטוי כישורים שונים כגון: תוצרי חקירה עיונית, רפלקציה והערכה עצמית, דוחות סיור, דוחות צפייה, פריטי צילום, תיעוד תצפית / ריאיון, הערכות עמיתים, בניית משחק ועוד.

הרכב ציון של הערכה הבית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג תלקיט (40%)
50% התלקיט.

50% ידע בנושא הכולל אירועי הערכה שוטפת (מבחנים, בחנים, דוחות סיור).

הנחיות ליצירת תלקיט בגיאוגרפיה אדם וסביבה:

כל מורה יוצר לעצמו קובץ המכיל את כל אירועי הערכה. מומלץ להציג קובץ זה בתחילת השנה לתלמידים וכן במהלך הלמידה השוטפת. כך התלקיט מהווה הערכה מעצבת הכוללת תהליכי שיפור בעקבות משוב.

במסגרת התלקיט יש לבחור בין 5-7 אירועי הערכה חלופית כגון:

- דו"חות על תהליכי למידה חוץ כיתתיים, עדויות מצולמות מתהליכים אלה, כתיבה תיאורית וניתוחית של אירועים אלה.
- דו"ח על חקירה שערך התלמיד בשדה; כולל רפלקציה על תהליך הלמידה, והתייחסות לתהליכי למידה קבוצתיים.
- מאמר או בלוג בנושא סביבתי המייצג יחסי גומלין אדם – סביבה.
- משחק או דגם שבנה התלמיד לצורך הסבר תופעה גאוגרפית
- סיכום מאמרים לגבי תופעות גאוגרפיות רלבנטיות לנושא שהתפרסמו במהלך השנה באמצעי התקשורת.
- מצגת, מיצג, כרזה שהתלמיד הכין להסבר נושא מסוים בגאוגרפיה – אדם וסביבה
- ראיון שהתלמיד ערך עם מומחה באחד מתחומי הלמידה.
- שאלונים לקהל יעד מוגדר וניתוחם.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

דיווח ציונים:

סמל שאלון 057283 להערכה בית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג **תלקיט**.
המדווח באמצעות המנב"סנט ותוכנות ההשלמה כציון סופי בלבד, ללא תשלום לבוחנים.
על בית הספר לשמור את העבודות והציונים למשך 3 שנים ממועד דיווח הציון.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

נספח 2

הערכה חלופית מסוג מטלת ביצוע **בתחום הדעת גאוגרפיה - אדם וסביבה** **סמל שאלון 057288**

מהי מטלת ביצוע ?

מטלת ביצוע היא עבודה חקרנית שבה התלמידים בוחרים נושא מתוך תוכנית הלימודים, מזהים בעיה אמיתית הקשורה לנושא, ומציעים פתרונות לבעיה. מטרת מטלת הביצוע היא לפתח אצל התלמידים מיומנויות חשיבה, פתרון בעיות, שיתוף פעולה, עבודת צוות, ויכולת למידה עצמאית.

הנושא למטלת הביצוע יכול להיות כל נושא מתוך תוכנית הלימודים של אחת מיחידות ההתמחות:

[כדור הארץ והסביבה](#) | [הפיתוח והתכנון המרחבי](#) | [האדם במרחב החברתי-תרבותי](#)

הרכב ציון של הערכה הבית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג מטלת ביצוע (40%)

50% מטלת הביצוע

50% ידע בנושא הכולל אירועי הערכה השוטפת (מבחנים, בחנים, דוחות סיור)

הנחיות ושלבי כתיבת מטלת ביצוע בגאוגרפיה אדם וסביבה

מטלת ביצוע כוללת 6 שלבים:

1. נושא מסגרת :

המורה בוחר נושא מתוך תוכנית הלימודים. הנושא צריך להיות רלוונטי לתחום הדעת, מעניין את התלמידים ואפשרי לחקירה.

2. איתור בעיה מעשית :

הבעיה צריכה להיות קשורה לתוכנית הלימודים.

הבעיה אמיתית קיימת ונמצאת במרחב.

הבעיה ממוקדת - שיהיה ניתן לחקור ולהציע פתרונות

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

הבעיה תהיה מתוחמת בזמן ובמקום, ניתן לתאר היכן קיימת וממתי, ומי הם בעלי העניין.

הבעיה ניתנת לפתרון במספר דרכים.

3. סקירה ספרותית :

ניתוח עיוני: מבצעים מחקר על הבעיה, ומנתחים את הספרות הקיימת בנושא.

הסקירה הספרותית צריכה לסקור את הגורמים לבעיה, את השלכותיה ואת הניסיונות שנעשו לפתרון שלה. החומרים צריכים להיות לקוחים מספרי הלימוד, מאמרים עדכניים ואתרים מהימנים, מפות כדוגמת מפות של האתר המיפוי הממשלתי ושימוש במערכת המידע הגאוגרפית Arc Gis. עבודת החקר תכיל בין 5-8 מקורות מידע.

4. **חקר פעיל** ניתוח מעשי ע"י אחת מהדוגמאות הבאות : העברת שאלונים, ראיון עם בעל תפקיד, צילום, מיפוי אזור הבעיה.

5. העלאת פתרונות אפשריים :

מתן רעיונות שונים לפתרון הבעיה, הפתרונות צריכים להיות מגוונים ומקוריים.

6. בחירת פתרון ויצירת תוצר :

יש לבחור את הפתרון המתאים ולהציגו באמצעות : סרטון, פלייר, כרזה כמו יום בריאות העולמי, סטיקר או דגם.

להרחבה : שיעור [מצולם](#) בנושא מטלת הביצוע.

דוגמאות למטלות ביצוע

בעיות סביבה :

תלמידים יכולים לבחור בעיית סביבה אמיתית, כגון זיהום אוויר, זיהום מים, או אובדן צמחייה, ולנסח פתרון לבעיה.

בעיות חברתיות :

תלמידים יכולים לבחור בעיה חברתית אמיתית כגון עוני, אי שוויון, או אלימות, ולנסח פתרון לבעיה.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

מחונן חישוב לציון עבור הערכה חלופית מסוג מטלת ביצוע – 50% (מתוך סך 40% של הערכה הבית ספרית)

משקל באחוזים	תת-פרמטרים	פרמטרים
50%	ציוני הערכה השוטפת (מבחנים, בחנים, דוחות סיור)	1. ידע בנושא
10%	הבעיה המוגדרת קשורה לנושא העבודה ולמושגים הגאוגרפיים הרלוונטיים ומתייחסת למרחב ספציפי. הבעיה מנוסחת בצורה ברורה וממוקדת וניתנת לחקירה באחד או יותר בכלי החקר.	2. הגדרת הבעיה
20%	עבודה בקבוצה, גילוי יוזמה ומעורבות במהלך תהליך החקר. ניסוח ההשערות ושימוש נכון בשיטות מחקר רלוונטיות, עיבוד ממצאי המחקר תוך שימוש בכלים רלוונטיים, מושגים וידע רלוונטי, ניתוחם, דיון והסקת מסקנות, כולל אישוש ההשערות או הפרכתן ומענה לשאלת החקר	3. תהליך החקר
20%	תוצר תהליך החקר : מבנה, מקוריות יצירתיות ואסתטיקה (עבודה כתובה או תוצר אחר). הצגת הנושא באופן בהיר וממוקד : גילוי בקיאות בתהליך, ידע חשיבה, הבנה מעמיקה של הנושא והמרחב הנחקר, יכולת להסביר את תהליך החקר בבחינה בע"פ ולקשר את הנושא הנחקר לעקרונות גאוגרפיים. הצגת המלצות לרשויות או לבעלי עניין רלוונטיים, התרשמות ממעורבות התלמיד בנושא הנחקר ועצמאותו במהלך החקר. יכולת התלמיד לקשר להיבטים גאוגרפיים רחבים יותר בהקשר לנושא החקר.	4. תוצר החקר ופרזנטציה

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931387

شارع ديورة هنبينة 2 * عمارة ليف رام * اورشليم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931387

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL *TEL: 972-73-3931387

כתובת אתר ממשלה זמין : <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד : <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

דיווח ציונים:

סמל שאלון 057288 להערכה בית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג **מטלת ביצוע**.
יש לדווח באמצעות טופס 9588 ממוחשב – אפליקציה, עפ"י מחוון מנהל תחום הדעת (לעיל).
יש למלא בטופס דיווח 9588 - את ארבעת מרכיבי ההערכה המופיעים במחוון (בכל אחד מארבעת המרכיבים יינתן ציון מתוך 100%). הציון הסופי יינתן על פי משקלם היחסי של המרכיבים.
על מנת לדווח את הציונים באופן זה (לתשלום) יש לצרף בשילובית הצהרה חתומה על ידי מנהל בית הספר והמורה המגיש כי התבצעו העבודות בהתאם למתווה והנחיות מנהל תחום הדעת.
טופס ההצהרה מצוי בשילובית.
על בית הספר לשמור את העבודות והציונים למשך 3 שנים ממועד דיווח הציון.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

נספח 3

הערכה חלופית מסוג עבודת חקר (גאוטופ) בתחום הדעת גאוגרפיה - אדם וסביבה סמל שאלון 057288

עבודת החקר (הגאוטופ) עוסקת בסוגיות ובדילמות שבהן התלמיד נדרש לפתור בעיה תוך שימוש מושכל בידע, להפיק מוצר המכוון לקהל יעד מוגדר ולהציגו. עבודת החקר דורשת מהתלמיד תשובה לאחר העמקה וחקר בנושא.

הרכב ציון של הערכה הבית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג עבודת חקר (גאוטופ) (40%)

50% עבודת חקר – גאוטופ.

50% ידע בנושא הכולל אירועי הערכה השוטפת (מבחנים, בחנים, דוחות סיור)

מומלץ להכין את הגאוטופ במחצית השנייה של השנה, לאחר הקניית המושגים העיקריים.

הנחיות לכתיבת עבודת חקר (גאוטופ) בגאוגרפיה אדם וסביבה

הנחיות כלליות:

נושא לעבודת החקר יכול להיות כל נושא מתוך תכנית הלימודים של אחד מיחידות ההתמחות:

כדור הארץ והסביבה | הפיתוח והתכנון המרחבי | האדם במרחב החברתי-תרבותי

* העבודה מתייחסת למושגים גאוגרפים הקשורים ולמרחב ספציפי.

* במידה והתלמיד יוצא לשטח- באחריות בית הספר להקפיד ולמלא אחר נוהלי הביטחון והבטיחות.

* העבודה תוגש בפורמט של כתיבה מדעית – הצגת שאלה מחקרית, בדיקתה והסקת מסקנות; הערות שוליים וכתיבה על פי כללי הכתיבה המדעיים המקובלים בתחום.

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931387*

شارع دبورہ ہنبینة 2 * عمارة ليف رام * اورشلیم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931387*

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL *TEL: 972-73-3931387

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

* לעבודה תהיה שאלת מחקר מרכזית. השאלה מנוסחת בצורה פורייה, ברורה וממוקדת וניתנת לחקירה באמצעות כלי חקר.

* העבודה תתבסס על מקורות ביבליוגרפיים עדכניים ככל האפשר.

* העבודה תלווה בחומר גרפי עשיר - מפות, תמונות, צילומים, תרשימים ושרטוטים. תוך שימוש בכלי הסייבר הגאוגרפי (ArcGis / Govmap / google Earth / Google Map) - חובה להשתמש לפחות בחלק מהעבודה במערכת המידע הגאוגרפי - ArcGis.

מבנה עבודת החקר:

1. **שער** – שם העבודה, שם התלמיד עם מספר ת.ז, שם ביה"ס, שם המורה המנחה ושנת הלימוד בה הוגשה העבודה.
 2. **תוכן עניינים** – יוצג תוכן העניינים לפי ראשי הפרקים שנקבעו
 3. **מבוא** - המבוא רלוונטי לעבודה ומסביר את חשיבותה. המבוא יכלול הצגה קצרה, מעניינת ומושכת של נושא העבודה ושל הסיבות שהביאו לבחירה בנושא זה.
 4. **סקירת ספרות** - הסקירה הספרותית מקיפה, מהימנה, מבהירה מושגים, תהליכים ועקרונות גאוגרפיים רלוונטיים, מגדירה את מרחב החקירה ומאפיינו ומתבססת על מקורות גאוגרפיים עדכניים. יעשה שימוש מיטבי ומושכל במגוון חומרים ביבליוגרפיים, מפות ומחקריים עדכניים, תוך שימת דגש על מיזוג מידע, חשיבה וניתוח המידע בהקשר לשאלת החקר. בעבודה יש להשתמש בחמישה עד שמונה פריטים ביבליוגרפיים לפחות.
 5. **שאלת החקר ודרך מחקר** – מנוסחת שאלת המחקר וכן מנוסחות השערות החקר הנגזרות משאלות החקר. יש להציג את שאלת החקר ולהסביר מדוע היא ראויה ומעניינת למחקר. שאלת החקר תעסוק בקשר בין משתנים/תופעות במרחב. יוצגו גם שיקולי הדעת בבחירת שיטות החקר לעבודה.
 6. **הצגה וניתוח ממצאים** - בחלק זה יש להציג את ממצאי החקר תוך שימוש בכלי הסייבר הגאוגרפי כמו ArcGis / Govmap / google Earth / Google Maps. יוצג תיאור ועיבוד הממצאים באופן בהיר. ניתוח הממצאים וקישורם לעקרונות גאוגרפיים.
 7. **דיון ומסקנות** – חלק זה יתייחס לדיון ולהסקת מסקנות המקשרים בין הממצאים לבין סקירת הספרות. אישור ההשערות או הפרכתן. מענה לשאלת החקר.
 8. **סיכום** - בחלק זה יוצג סיכום העבודה. מומלץ להוסיף בחלק זה גם התייחסות לתהליך של כתיבת העבודה.
 9. **מקורות מידע** - הרשימה הביבליוגרפית תיכתב לפי כללי הכתיבה המדעיים.
 10. **תוצר** - התוצר מהווה ביטוי נוסף לתובנות העיקריות של העבודה. דוגמאות לתוצרים:
- תוצר כתוב:** עבודת חקר, דו"חות סיור, עלון הסברה, כרזה, נייר עמדה לנושאי תפקידים ציבוריים.
- תוצר יצירתי:** תכנון סיור וירטואלי מודרך, דגם, מצגת מחשב, סרטונים, תערוכת צילומים, הכנת אפליקציה טלפונים סלולריים (כדוגמת "מסלולרי").
- הצגה בע"פ:** פרזנטציה, תכנון וביצוע סיור לימודי, נאום שכנוע, שיג ושיח ועוד.

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

משקל באחוזים	תת-פרמטרים	פרמטרים
50%	ציוני הערכה השוטפת (מבחנים, בחנים, דוחות סיור)	1. ידע בנושא
10%	שאלת החקר קשורה לנושא העבודה ולמושגים הגאוגרפיים הרלוונטיים ומתייחסת למרחב ספציפי. השאלה מנוסחת בצורה ברורה וממוקדת וניתנת לחקירה באחד או יותר בכלי החקר.	2. שאלת החקר
20%	עבודה בקבוצה, גילוי יוזמה ומעורבות במהלך תהליך החקר. ניסוח ההשערות ושימוש נכון בשיטות מחקר רלוונטיות, עיבוד ממצאי המחקר תוך שימוש בכלים רלוונטיים, מושגים וידע רלוונטי, ניתוחם, דיון והסקת מסקנות, כולל אישוש ההשערות או הפרכתן ומענה לשאלת החקר	3. תהליך החקר
20%	תוצר תהליך החקר: מבנה, מקוריות יצירתיות ואסתטיקה (עבודה כתובה או תוצר אחר). הצגת הנושא באופן בהיר וממוקד: גילוי בקיאות בתהליך, ידע חשיבה, הבנה מעמיקה של הנושא והמרחב הנחקר, יכולת להסביר את תהליך החקר בבחינה בע"פ ולקשר את הנושא הנחקר לעקרונות גאוגרפיים. הצגת המלצות לרשויות או לבעלי עניין רלוונטיים, התרשמות ממעורבות התלמיד בנושא הנחקר ועצמאותו במהלך החקר. יכולת התלמיד לקשר להיבטים גאוגרפיים רחבים יותר בהקשר לנושא החקר.	4. תוצר החקר ופרזנטציה

ירושלים * רח' דבורה הנביאה 2 * בניין לב רם * מיקוד 9510402 * טל': 073-3931387

شارع دبورہ ہنبینة 2 * عمارة ليف رام * اورشلیم القدس 9510402 * تلفون: 073-3931387

DEVORA HANEVIA ST. 2 JERUSALEM 9510402, ISRAEL *TEL: 972-73-3931387

כתובת אתר ממשלה זמין: <http://www.gov.il> כתובת אתר המשרד: <http://www.education.gov.il>

למידה בונה אדם
המזכירות הפדגוגית
אגף א' – תחומי בחירה ורב תחומי

מדינת ישראל
משרד החינוך

דיווח ציונים:

סמל שאלון 057288 להערכה בית ספרית הכוללת הערכה חלופית מסוג **עבודת חקר (גאוטופ)**.
יש לדווח באמצעות טופס 9588 ממוחשב – אפליקציה, עפ"י מחוון מנהל תחום הדעת (לעיל).
יש למלא בטופס דיווח 9588 - את ארבעת מרכיבי ההערכה המופיעים במחוון (בכל אחד מארבעת המרכיבים יינתן ציון מתוך 100%). הציון הסופי יינתן על פי משקלם היחסי של המרכיבים.

על מנת לדווח את הציונים באופן זה (לתשלום) יש לצרף בשילובית הצהרה חתומה על ידי מנהל בית הספר והמורה המגיש כי התבצעו העבודות בהתאם למתווה והנחיות מנהל תחום הדעת.
טופס ההצהרה מצוי בשילובית.

על בית הספר לשמור את העבודות והציונים למשך 3 שנים ממועד דיווח הציון.